

KEMALİST MİLLİYETÇİLİK, ÇAĞDAŞ TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

16 Mart 2026

Yıldırım Koç

Mustafa Kemal Paşa'nın çağdaş milliyetçilik anlayışı, Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşanan gelişmelerle nispeten homojenleşmiş ve bazı etnisitelerin devlete karşı ayaklanma gücünün kalmadığı bir nesnel ortamda geliştirildi ve uygulandı.

Ülkedeki Ermenilerin, Rumların ve Arapların ayrılıkçı girişimlerinin gücü tükenmişti. Emperyalistlerle işbirliği içinde olan Kürtlerin başta 1921 Koçgiri, 1925 Şeyh Sait, 1930 Ağrı ve 1937-1938 Dersim ayaklanmaları olmak üzere başkaldırıları da yenilgiye uğratıldı. Zaten bu dönemde Kürtler daha ancak aşiret kimliğiyle hareket ediyordu; ortak davranabilen bir etnisite bile oluşturamamışlardı. Aşiret reislerinin emperyalist güçlerle ilişkileri de bu çabaların gerici olmasına neden oldu.

Kemalist milliyetçilik, Osmanlı'da olduğu gibi, farklı inançlardan toplulukların "millet sistemi" içinde varlığını sürdürdüğü, hukuk sistemlerinin farklı olduğu, ayrı eğitim sistemlerinin uygulandığı ve askerlik konusunda ayrıcalıklarının olduğu "federatif" bir yapıyı reddetti. Bu "mozaik" türü millet örgütlenmesi dış tahrik ve yönlendirmelere açıktı. (1990'lı yıllarda Yugoslavya'da yaşananlar bu çerçevede hatırlanmalıdır.)

Kemalist milliyetçiliğin geliştirilmesi ve uygulanmasında, Sovyet Rusya ile 16 Mart 1921 tarihinde imzalanan Moskova Antlaşmasının da etkisi oldu. Bu antlaşmaya göre, iki taraf, kendi topraklarında karşı tarafa zarar vermeyi amaçlayan bir faaliyette bulunmayacaklar ve bu nitelikteki girişimleri engelleyeceklerdi. Moskova Antlaşması, resmi adıyla "Dostluk ve Kardeşlik Antlaşması"nın ilgili maddesi şöyleydi: "Madde 8: Bağlı Taraflar, toprakları üzerinde karşı Taraf ülkesinin ya da ona bağlı topraklardan birinin Hükûmeti rolünü üstlenmek savında bulunan örgüt ve grupların kurulmasını ya da yerleşmesini ve öteki ülkeye karşı savaşım amacıyla olan gurupların yerleşmesini hiç bir zaman kabul etmemegi yükümlenir."

Kemalist milliyetçilik anlayışı ırkçılığa dayalı bir millet yapılanmasını da reddetti.

Türkçülerin veya Turancıların birleştirmeye çalıştığı Türk soyluların büyük bölümü Sovyetler Birliği'ni oluşturan cumhuriyetlerde yaşıyordu. Türkçülük veya Turancılık girişimleri, Türkiye'nin Mustafa Kemal Paşa'nın hayatta olduğu dönemde ilişkilerine büyük önem verdiği Sovyetler Birliği ile işbirliğini bozacak nitelikteydi. Irka dayalı Türkçülük anlayışı, hem Osmanlı'dan devralınan ve dönüştürülmeye çalışılan nüfusun yapısı, hem de dış politika açısından sakıncalıydı. Bu nedenle Turancılık reddedildi.

Cumhuriyet döneminde Türkiye'ye gelen Zeki Velidi Togan'ın yaşadıkları da bu anlayışın bir sonucuydu.

Zeki Velidi Togan, Sovyet Rusya'ya karşı mücadele etmiş bir Türkçüydü; 1927 yılında Türkiye'ye geldi, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alındı ve Darülfünun'da profesör olarak atandı. Ancak "hareketleri şüpheli görüldüğünden 1932 senesinde memleketimizden çıkarılmıştır. Bu tarihten sonra Viyana ve Bonn'da kalan maznun 1938 senesinde mümleketimizde tekrar melce (sığınak,YK) bulmuş, üniversite profesörlüğü gibi yüksek şeref ve itibar kendisinden esirgenmemiştir." (Darendeliolu, İlhan, *Türk Milliyetçiliği Tarihinde Büyük Kavga*, Oymak Yayınları, İstanbul, 1976;72) Zeki Velidi Togan, bu süreci anılarında şöyle anlatmaktadır: "İlmi içtihatlarım beni sekiz sene Türkiye dışında, Avusturya ve Almanya'da kalmak mecburiyetinde bıraktı. İkinci Cihan Savaşı sırasında Sovyetler, Türkiye'nin Müslüman Türk kavimleri üzerinde nüfuzundan korktuğu için bu kavimlerin tarihi ve milli kültürleri üzerinde çalışanların başına büyük belalar çıkardı." (Zeki Velidi Togan, *Hâtıralar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. No.298, Ankara, 2019,529). Zeki Velidi Togan Türkiye'ye ancak Atatürk'ün ölümünden sonra dönebildi. (Darendeliolu,1976;79-80)

Kemalist milliyetçiliğin, Türk ırkçılığına dayalı bir Türkçülük anlayışını engellemesinin diğer bir örneği de Türk Ocakları'nın amacının değiştirilmesidir.

Türk Ocakları'nın Cumhuriyet döneminde ilk kongresi 1924 yılında toplandı. Örgütün amaçları tüzüğün 2. maddesinde şu şekilde belirtilmişti: "Türk Ocağı'nın maksadı, bütün Türkler arasında milli şuurun takviyesine, Türk harsının meydana çıkarılmasına, medenî, sihhî tekamüle ve millî iktisadın

inkışafına çalışmaktır.” (Sarınay, Yusuf, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları*, Ötüken Yay., İstanbul, 2004;305) Türk Ocakları'nın tüzüğündeki bu hüküm 1927 yılında değiştirilerek, “Türk Ocaklarının fiilen iş sahası, Türkiye Cumhuriyeti hudutları dahiline münhasırdır” yapıldı.

Türk Ocakları daha sonra 1931 yılında kapatıldı ve 1932 yılında Kemalist milliyetçilik anlayışını yerleştirmede önemli bir araç olan halkevleri ve halkodaları kuruldu.

Atatürk'ün hayatta olduğu dönemde Türk ırkçılığının reddedilmesi ve çağdaş bir millet anlayışının benimsenmesinin iki diğer örneği de, hıristiyan Türkler konusundaki devlet politikasıdır.

Yunanistan ile 1923 yılında yapılan mübadele anlaşmasında, Türk soylu ortodoks olan Karaman Türkleri mübadeleye tabi tutuldu ve Türkiye'den ayrılmak zorunda bırakıldı. Diğer taraftan, 1930'lu yıllarda günümüz Moldova'sında yaşayan hıristiyan Gagavuz Türkleri'nin Türkiye'ye gelmeleri konusundaki girişimler kabul edilmedi. Her iki olayda da, Türk soyundan gelen insanlar Türkiye'de yaşayamadı (Benlisoy,Foti-Benlisoy,Stefo, *Türk Milliyetçiliğinde Katedilmemiş Bir Yol: 'Hıristiyan Türkler' ve Papa Eftim*, ISTOS Yay., İstanbul, 2022;325-338) .

Türkiye, diğer taraftan, Azerbaycan, İran, Irak, Suriye, Yunanistan ve Bulgaristan'da yaşayan Türkleri de kapsayacak yayılmacı (irredandist) bir dış politika izlemedi. Türkiye'nin Kıbrıs politikası da ırkçılık nedeniyle değil, adanın bölgedeki stratejik öneminden dolayıdır.

Turancı Ziya Gökalp'in kitaplarının 1924 yılından sonra yayımlanmaması da bu konudaki tavrın göstergelerinden biridir: “Gökalp'in eserlerinin, Gökalp'in ölüm tarihi olan 1924'ten sonra yayımlanmadığını ve Latin harfleriyle basılan ilk kitabının da 1939 gibi geç bir tarihte yayımlandığını unutmamalıyız. Gökalp'in *Türkçülüğün Esasları* adlı kitabı, yeniden ancak Atatürk'ün ölümünden sonra, Türkçü akımın genç liderlerinden Reha Oğuz Türkkan tarafından kurulan Kitap Sevenler Kurumu adlı bir kültür kurumunca yayımlanmıştır.” (Özdoğan, Günay Göksu, *“Turan”dan “Bozkurt”a, Tek Parti Döneminde Türkçülük (1931-1946)*, İletişim Yay., İstanbul, 2019;77)

1924 Anayasasının 2. maddesi şu şekildeydi: “Türkiye Devletinin dini, Dini İslâmdır; resmî dili türkçedir; makarrı Ankara şehridir.”

1924 Anayasasının 88. maddesine göre “Türk” tanımı (Türkçeleştirilmiş biçimiyle) şöyleydi:

Madde 88.- Türkiye'de din ve ırk ayırd edilmeksizin vatandaşlık bakımından herkese 'Türk' denir. Türkiye'de veya Türkiye dışında bir Türk babadan gelen yahut Türkiye'de yerleşmiş bir yabancı babadan Türkiye'de dünyaya gelipte memleket içinde oturan ve erginlik yaşına vardığında resmî olarak Türk vatandaşlığını isteyen yahut Vatandaşlık Kanunu gereğince Türklüğe kabul olunan herkes Türktür. Türklük sıfatının kaybı kanunda yazılı hallerde olur.

1924 Anayasasının konuyla ilgili bazı diğer maddeleri aşağıda sunulmaktadır:

Madde 69.- Türkler kanun karşısında eşittirler ve ayrıksız kanuna uymak ödevindedirler. Her türlü grup, sınıf, aile ve kişi ayrıcalıkları kaldırılmıştır ve yasaktır.

Madde 75.- (Özgün hali) Hiçbir kimse mensup olduğu din, mezhep, tarikat ve felsefî içtihadından dolayı muahaze edilemez. Asayiş, âdabı muâşeretini umumiye ve kavanine mugayir olmamak üzere her türlü âyinler serbesttir.

Madde 87.- Kadın, erkek bütün Türkler ilk öğretimden geçmek ödevindedirler. İlk öğretim Devlet okullarında parasızdır.

Madde 92.- Siyasi hakları olan her Türkün, yeterliğine ve hakedişine göre, Devlet memuru olmak hakkıdır.

5 Şubat 1937 gün ve 3115 sayılı Kanunla Anayasasının 2. maddesi şu şekilde değiştirildi: “Madde 2.- Türkiye Devleti, Cümhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçıdır. Resmî dili Türkçedir. Makarrı Ankara şehridir.”

Anayasanın 75. maddesi de şu şekilde değiştirildi: “Madde 75: Hiçbir kimse mensub olduğu felsefî içtihad, din ve mezhebden dolayı muahaze edilemez. Asayiş ve umumî muâşeret âdabına ve kanunlar hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü dinî âyinler yapılması serbesttir.”

1931 yılında yayımlanan *Medenî Bilgiler* kitabında Mustafa Kemal Paşa Türk milletini şöyle tanımlıyordu: “Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir.” (Afetinan, *Medenî Bilgiler ve M.Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1969;18, 351)

CHP'nin 1931 Programı'ndaki "millet" tanımı şöyleydi:

"Vatan, türk milletinin eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerinde mevcudiyetlerini muhafaza eden eserleri ile yaşadığı bugünkü siyasi sınırlarımız içindeki yurttur. Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir küldür.

"Millet, dil, kültür ve mefkûre birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasî ve içtimaî heyettir.

"Cümhuriyet Halk Fırkasının Ana Vasıfları 1 - Cümhuriyet Halk Fırkası, A) Cümhuriyetçi, B) Milliyetçi, C) Halkçı, Ç) Devletçi, D) Lâik, E) İnkılâpçıdır." (CHF, CHF Programı, Ankara, 1931)

CHP'nin 1935 yılındaki kongresinde kabul edildiği biçimine göre, vatan ve millet (ulus) kavramları şu şekilde tanımlanmıştı:

"Esaslar: 1- Vatan, 2- Ulus, 3- Devletin esas kuramı, 4- Kamusal haklar.

"Vatan; Türk ulusunun eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerindeki eserleri ile, bugün, üstünde yaşadığı, siyasal sınırlarla çevrilmiş, kutsal yurddur.

"Vatan hiç bir bağ ve şart altında ayrılık kabul etmez bir küldür.

"Ulus; dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı yurddaşlardan meydana gelen siyasal ve sosyal bir bütündür.

"Devletin esas kuramı: Türkiye; ulusçu, halkçı, devletçi, lâiyk ve devrimci bir cumuriyettir.

"Cumuriyet Halk Partisi; a - Cumuriyetçi, b - Ulusçu, c - Halkçı, ç - Devletçi, d - Lâiyk, e - Devrimcidir." (CHP, CHP Programı, Ankara, 1935)

Edirne Milletvekili Şeref Aykut 1936 yılında yayımlanan kitabında şöyle yazıyordu: "Uluslu türlü türlü anlatılanlar vardır. Ancak bizim Partimizin temel olarak aldığı anlam şudur: Dil, ülkü, kültür birliğiyle birbirine bağlı yurttaşların kurdukları siyasal ve sosyal bir bütündür. (...) Kandaşlık da ulusta temel olamaz. (...) Ulus kandaşlık değildir." (Aykut, Ş., *Kamâlizm (C.H.Partisi Programının İzahı)*, Muallim Ahmet Halit Kitap Evi, İstanbul, 1936;6, 7)

CHP'nin 1943 Programı'ndaki "millet" tanımı da şöyleydi: "Millet, dil, kültür ve ülkü birliğiyle birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği içtimaî ve siyasî bir bütündür." (CHP, *Cümhuriyet Halk Partisi, Program ve Nizamname, (Partinin VI. Büyük Kurultayında 14.VI.1943 Tarihindeki Toplantısında Kabul Edilmiştir)*, Zerbamat Basımevi, Ankara, 1943;3)

Liselerde ders kitabı olarak kullanılmak üzere Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti tarafından yazılan ve 1931 yılında yayımlanan kitapta, "Türk milliyetçiliği" şöyle anlatılıyordu:

"Milli mücadele başlamadan önceleri bizde milliyetçilik cereyanı henüz vazih bir görünüş almış değildi. Osmanlı Devleti tabiiyeti altındaki muhtelif unsurlardan bir Osmanlı Milleti vücuda getirmeğe uğraşmış, fakat 'osmanlılık siyaseti', tam bir muvaffakiyetsizliğe uğramıştı. Bu muvaffakiyetsizlik bazı nazariyatçıları, 'ümme't, dedikleri 'islam milleti', fikrine, islam ittihadı siyasetine sevk etmişti.

"Bilhassa Abdülhamit II. devrinde çok itibar gören bu siyaset de ne devletin kuvvetlenmesine, ne de Osmanlı camiasının muhafazasına yaradı.

"Bu nazariyelerin ortaya çıktığı sıralarda (XIX. asrın ikinci yarısı) birçok arap, acem kelime ve kaidelerile milli vasfını kaybetmek yolunda olan dilimizin sadeleştirilmesi, büyük Türk ırkı camiasını teşkil eden kardeş ve akraba kavimlerin araştırılması tarzında bir türkçülük cereyanı belirmeğe başladı. Umumiyetle pek zayıf olan bu cereyan ancak dil sadeleşmesi sahasında az çok kendini gösteriyordu. Osmanlı İmparatorluğunun mühim parçalanma safhalarından biri olan Balkan Harbinden sonra, milli felaket Türkler için milli siyaset güdülmesini teşvik edecek bir intibah uyandırmış ve Osmanlı matbuatında bu vadide bazı neşriyat yapılmış, türkçülük gençlik arasında revaç bulmuş olmakla beraber, zamanın siyasetine hakim bulunan İttihat ve Terakki Hükümeti bu cereyanı benimsemekten ürkmüş, sonuna kadar osmanlılık, islamcılık, türkçülük siyasetleri arasında bocalayıp durmuştu.

"Türkçülük, osmanlı unsurlarının ayrı ayrı tuttukları milliyetçilik cereyanlarına karşı koymak gayretinden, bütün Türk kavimleri birleştirmeği istihdaf eden turancılığa kadar gidiyor ve bunlar bazan da islam ittihadı fikirleriyle karıştırılıyordu. Elhasıl fikirlerde ve cereyanlarda vuzuh ve kat'iyet yoktu. Hele siyasi hayatta bu fikirlerin tesiri pek az hiss olunuyordu.

“Türk milliyetçiliği ancak milli idareden sonra, her sahada bütün vuzuh ve şumulile hakiki mana ve delaletini bulmuş, siyasî, iktisadî, harsî bir devlet sistemi halini almıştır. Halk Fırkası, milliyetçiliği en ehemmiyetli umdelerinden biri edinmiştir. Meşrutiyet devrinde kurulmuş olan (1912), Türk Ocakları adlı gençlik cemiyeti Cümhuriyet devrinde yüzlerce şubesi olan bir teşkilat halinde genişlemiş ve 1931 kurultayında verdiği kararla maksat ve gayede tamamen beraber olduğu Halk Fırkasına iltihak etmiştir.

“Türk milliyetçiliğine göre, Türk Milleti büyük insanlık ailesinin yüksek şerefli bir uzvudur. Bu itibarla bütün insanlığı sever ve milli haysiyet ve menfaatlerine ilişilmedikçe başka milletlere karşı düşmanlık beslemez ve telkin etmez.

“Türk milliyetçiliği, ‘bütün muasır milletlerle bir ahenkte yürümekle beraber, Türk içtimai heyetinin hususi seciyesini ve başlıbaşına müstakil hüviyetini mahfuz tutmayı esas sayar’; bu itibarla milli olmanın cereyanlarının memlekete girmesini ve yayılmasını istemez.

“Bizim milliyetçiliğimiz, gerek müstakil, gerek başka devletlerin tebaası halinde yaşayan bütün Türkleri hangi dinden olurlarsa olsunlar derin bir kardeşlik hissile candan sevmek, onların refah ve inkişafını candan dilemekle beraber kendisine siyasi iştigal hududu olarak Türkiye Cümhuriyeti hudutlarını kabul etmiştir.

“Türkiye Cümhuriyeti dahilinde türk dili ile konuşan, türk kültürü ile yetişen, türk mefkuresini benimsiyen her fert, hangi dinden olursa olsun Türktür.” (Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti, Tarih IV, Türkiye Cumhuriyeti, İstanbul, 1931;180-182)

1932-1935 yıllarında Şevket Süreyya Aydemir öncülüğünde yayımlanan *Kadro Dergisi*’nde ve Şevket Süreyya Aydemir’in ilk baskısı 1932 yılında yapılan *İnkılâp ve Kadro* kitabında da milliyetçilik, tüm etnik köken ve inançlardan Türk vatandaşlarını kapsayacak bir biçimde anlaşılıyordu:

“Yeni Türkiye, aşırı ve çelişmeli bir sanayi ve sermaye yoğunluğu yaratarak, kendi içinde sınıfların sınıfları sömürmesi nizamına dayanan inhisarcı ve klasik bir kapitalizme kaymayacaktır. Teknik ve ekonomik gelişmesini, planlı bir devlet kontrolünün düzenleyici nizamı içinde, makul bir karma ekonomiye dayayacaktır. Bu manada anti-emperyalizm ve anti-kapitalizm, yeni Türk milliyetçiliğinin onu, hem istilacı milliyetçilik hırslarından, hem de çelişmeli ve çatışmalı bir millet anlayışından ayırd eden temel vasıflardır.

“Türk milli kurtuluş hareketinin, tamamıyla kendine özgü olan bu yeni milliyetçiliği, diğer bize benzer memleketlerin girdiği veya gireceği milli kurtuluş hareketleri için de örnek olan, ideolojik prensiplerden biridir. Bu sosyal bir milliyetçiliktir. Sosyal milliyetçilik budur.” (Aydemir, Şevket Süreyya, *İnkılâp ve Kadro*, Bilgi Yay., Ankara, 1968;190-191)

Ancak 1930’lu yıllarda, belki de uluslaştırma (milletleşme) çabalarında yaşanan zorluklara ve bazı başarısızlıklara bağlı olarak, devlet içindeki bazı kesimlerde ırkçı söylem ve uygulamalar gündeme geldi. Taner Timur’un bu konudaki değerlendirmesi şöyledir: “1930’ların milliyetçiliğinde Avrupa’da kurulan ırkçı rejimlerin etkileri olabileceği gibi, bürokratik kadronun egemen sınıflar karşısındaki bağımsızlığının artması da rol oynamış olabilir. Bütün bunlar ‘Türkçü’ tezleri yeniden gündeme getirmiştir. Ayrıca Doğu’da asayişin bir türlü temin edilememiş olması ve zaman zaman isyanların patlaması, Meclis’ten bir takım ırkçı kanunların geçmesine yol açmıştır.” (Timur, T., *Türk Devrimi ve Sonrası*, 4. Baskı, İmge Yay., Ankara, 1997;156)

1930’lu yıllarda ırkçı yaklaşımlar önem kazansa da, devletin resmi belgelerinde ulus tanımında “dil, kültür ve ülkü birliği” esası kabul edildi.

Ancak 2-11 Temmuz 1932 günleri Ankara Halkevi’nde toplanan Birinci Türk Tarih Kongresi’ne sunulan tebliğler farklı bir millet tanımına dayandırılıyor, “Türk milleti”nin tarihi ve tarihteki başarıları konusunda “ırkçılık” olarak nitelendirilebilecek ve bilimsellikten uzak iddialar dile getiriliyordu. (T.C.Maarif Vekâleti, *Birinci Türk Tarih Kongresi, Maarif Vekâleti ve Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Tarafından Tertip Edilmiştir, Konferanslar, Müzakere Zabıtları*, İstanbul, 1932) “Türk Tarih Tezi” olarak nitelenen bu yaklaşım doğrultusunda 1930’lu yıllarda ırkçı bazı çalışmalar ve uygulamalar yapıldı; ancak bu tezin “ulus” anlayışı devletin resmi belgelerine belirleyici bir biçimde yansımada. Bu tez bir süre sonra terkedildi.

Türk Tarih Kurumu’nun 20-25 Eylül 1937 tarihlerinde toplanan İkinci Türk Tarih Kongresi’nde de bu konu ayrıntılı olarak ele alındı. Bazı bölgelerde Türklerin biyolojik özellikleri konusunda ölçümler yapıldı. (Maksudyan,Nazan, *Türkçülüğü Ölçmek, Bilimkurgusal Antropoloji ve Türk Milliyetçiliğinin Irkçı*

Çehresi, 1925-1939, Metis Yay., İstanbul, 2005). Ancak bu çalışmalar bir devlet politikası haline getirilmedi ve bir süre sonra gündemden kalktı.

1934 yılında Trakya'nın bazı kentlerinde Yahudilere dönük sistemli bir saldırı başladı. Mayıs ayında Yahudi aleyhtarı bazı yayınların ardından 21 Haziran 1934 günü Çanakkale'de bazı Yahudiler dövüldü ve evleri yağmalandı. Çanakkale'de başlayan ve başta Kırklareli olmak üzere diğer Trakya illerine de yayılan tehdit ve saldırıların devam etmesi üzerine sayıları 3 bin ile 8 bin arasında olduğu tahmin edilen Yahudiler evlerini terk etti ve İstanbul'a kaçtı. Bu Yahudilerin büyük bölümü esnaftı. (Ayhan Aktar, *Varlık Vergisi ve 'Türkleştirme' Politikaları*, İletişim Yay., İstanbul, 2001, s.72-74; Rifat N.Bali, *1934 Trakya Olayları*, Kitapevi Yay., İstanbul, 2008) Bu saldırılar, Türkiye'deki Yahudi cemaatinde büyük bir huzursuzluk yarattı ve aralarında sermayedarların da bulunduğu bazı Yahudilerin başka ülkelere göç etmesine neden oldu. Bu saldırıların amacı, yaklaştığı tahmin edilen dünya savaşı nedeniyle Trakya'nın "hassas bölge" kabul edilmesi ve bölgenin savunmasının güçlendirilmesiydi.

1935 yılında kabul edilen 2762 sayılı Vakıflar Kanunu, azınlık cemaatlerine ait vakıfları denetim altına aldı.

Recep Peker 1935 yılında şunları söyleyebiliyordu: "Türk kanı, bütün bu gürültüler içinde temiz kalmıştı. Batı türklere bu çöküntü içinde kanının arılığını korudu ve sakladı." (Peker, R., *İnkılab Dersleri Notları*, Ulus Basımevi, Ankara, 1935;5)

Mahmut Esat Bozkurt'un bazı yazılarında milliyetçilik ırk birliğine dayandırılmaktadır.

Adliye Bakanı Mahmut Esat Bey'in 1928 yılı Ocak ayında Türk Ocakları Kültür Heyeti şerefine verdiği ziyafette yaptığı konuşma, *Türk Yurdu Dergisi*'nin Ocak 1928 sayısında "Çağdaş Milliyetçilik" başlığıyla yayımlandı. Mahmut Esat Bozkurt'un konuşmasının bazı bölümleri aşağıda sunulmaktadır:

"Türk milliyetçiliği bir fikir cereyanı, bir kültür birliğidir. Fikir ve kültürlerin sınırları yoktur. Milliyetçilik düsturunun infaz ve tahakkuku için cebir ve zor kullanılması lüzumsuzdur. Zira milliyetçilik kan birliğine dayalı olduğu kadar, ondan ziyade fikir cereyanı, bir kültür birliğidir. (...)

*"Türk milliyetçiliği ne dinciliktir ne de dinsizliktir; laikliktir. Irktaşın vicdanı bir kutsiyettir ki onun harimine hiçbir el değemez. Din siyasetidir ki Türk milletinin çöküş sebebi olmuştur. Şahidim tarih ve hadiselerdir. Irktaş istediği kanaatle hareket eder. Esasen din, Allah ile fert arasında bir kavuşma yoludur. Herkes ilahını kendi idrak ve manasına göre arar bulur. Mezhep ihtilaflarının Türk milleti için ne vahim, ne yürek yakıcı akibetler doğurduğu meçhulümüz değildir. Daima hasis menfaatlere vasıta olan bu kara tehlikeyle mücadele Türk Ocaklarının belli başlı bir sahası olmalıdır. Mezhep ve kıta Türklüğü, yani Şii, Sünni Türk; Rumeli, Anadolu ve bilmem daha nere Türklüğü yoktur; vicdan, kültür ve fikir Türklüğü vardır." (Bozkurt, Mahmut Esat, *Toplu Eserler IV*, Kaynak Yay., İstanbul, 2015;205)*

Mahmut Esat Bozkurt'un, *Gökbörü Dergisi*'nin 1 Ocak 1943 tarihli sayısında yer alan "Milliyetçilerin Cevabı!" yazısında da şu değerlendirme yer almaktadır:

"Milliyetçilikle ırkçılık uzlaştırılabilir mi? Kanı ve anadili Türkçe olan, kendini Türklükte ve Türk tarihinde bulan, Türkün acılarını kendi acısı, saadetini kendi saadeti sayan, Türkle gülen, Türkle ağlayan ve kültürü Türk olan Türktür. Milliyetçilikle ırkçılık bu yönden birbirlerinden ayrı şeyler değildirler.

"Burada, bir duyuş ve bir görüşü söylemekten kendimi alamayacağım: Bizim Osmanlı tarihinin en derin yaralarından biri -belki de birincisi- Türkün mukadderatını Türkten başkalarının eline bırakmak olmuştur. Bundan çok sakınmak lazımdır. Milli işlerimizde Türkten başkasına inanmamalıyız! Türkün en kötüsü Türk olmayanın en iyisinden iyidir." (Bozkurt,2015;249-250)

Kemalist milliyetçilik veya Atatürk milliyetçiliği, ırkçılığı reddeden, Türkiye Cumhuriyeti'nin devraldığı demografik ve toplumsal yapıyı çok doğru kavrayıp, halkı çağdaş bir "Türk milliyetçiliği" altında birleştirmeyi amaçlayan bir anlayış bütünlüğüdür.